

Minnen från beredskapstiden

Text: Ulla Englund

Resan var bestämd sedan länge. Vi ungdomar inom SMU skulle delta i en ungdomskonferens i Söderhamn. Kalle Karlberg ställde upp med sin buss, det var ett busschassi som monterades på lastbilsflaket. Vi samlades i Björke, Olga Forsling, Elsa Sandberg och Erik Westin var ledare. Vi var glada och allt var roligt.

När vi så for norrut genom socknarna, märkte vi att kyrkklockorna ringde överallt. Vi visste inte varför, förrän Karlberg stannade vid en bensinmack för att tanka. Då fick han veta att kriget brutit ut och det var allmän mobilisering.

Det blev förstämning i bussen, vi fick stanna en stund för all bensin hade beslagtogs omedelbart och Karlberg måste skriva under en del papper för att få tanka och resan kunde fortsätta mot Söderhamn.

På konferensen var det samlingar både lördag och söndag kväll, men krigsutbrottet medförde att allt fick en dämpad stämning. Alla ville hem. En del manliga ledare hade inkallelseorder som väntade. Det var första dagen på kriget, jag var 14 år...

Här i Hillebyn rustade militär på och av, bl.a. 12:e jägarkompaniet. När de kom hyrdes varje ledig stuga ut. Missionshuset och templar-lokalen var beslagtagna. Det vimlade av soldater. Det tog någon vecka att rusta ut dessa inkallade, ibland unga rekryter.

När de sedan kom tillbaka efter flera månader i Norrland, skulle allt rengöras, putsas och lämnas in till nästa grupp. Vi visste aldrig i förväg när de skulle komma. Tiden mellan in och utryckningarna fanns personal från Kungsbäck på plats, som vakter vid förråden. Jag minns att det fanns en stämpel på vår källarvägg som de använde vid kontroller varje dag.

Sträng disciplin rådde i det militära. Om någon varit försumlig ute i fält och fått straffkommendering fick de fortsätta sitta i fångtält medan kamraterna rustade av. De eldade i en kamin, mat fick de men inte umgås med andra. Min pappa, Karl Isaksson, brukade

gå till dem med tidningar och böcker.

Sommaren 1945 gjorde sig de militära inslagen sig påminna överallt i Hille. Här en hästdragen vagn på baksidan av "Hillmans Livs". På vagnen syns bland andra Josef och Ingrid Hillman med sonen Bo. Vidare Wilhelm och Bertta Norlander, Åke Tillman och Alfilid Wallberg.

Det var inte så lätt för oss att bo och leva mitt i röran. Vi bodde i patorsbostaden invid missionshuset på Mårdängsvägen. De använde vår telefon och den var i köket. En man blev tilldelad att vara telefonbud mellan köket och expeditionen, som befälen hade upprättat i lilla stugans sommarkök.

Ett speciellt minne har jag från det år när Finska kriget bröt ut. Mamma Lilly har också skrivit om det i ett brev. Då stod det helt plötsligt 198 militärer i vita pälsar och 40 hästar med schabrak utanför fönstret. Det bars in halm i missionshuset för mannarna att ligga på, kokvagnen stod vid flaggstängen och kulsprutorna övertäckta. Gevären ställdes upp i matboden.

Men så blev det bråttom. Jag vill minnas att det var Luciamorgon de gav sig iväg norrut. De bara stälpte ur kokvagnen och brödlådorna, det låg korb och kusar överallt.

Senare kom det ut militärer från Kungsbäck för att städa bort det värsta. De hade långborste att skura med och säckar att torka efter med. En del inkallade hade druckit lite för mycket och spytt. De flesta var nog nervösa och visste inte hur det skulle bli.

När de kom tillbaka efter flera månader i "Lapphelvetet" som det stod på en del klädgalgar, var det en del pojkar som mått dåligt av tiden i Norrland. Det hade visat sig att vägen upp till förläggingsplatsen var en bäck och lägerplatsen ett träsk, som fram på våren tinade upp. För somlig hade det kärvat till sig hemma i familjen, någon till och med sköt sig, var inte välkommen hem. I köket hos oss satt vi i en långbänk, där fick de sitta och vänta för alla ville ringa hem.

Vintrarna 1943 och -44 var jag borta, men jag kan berätta vad mamma Lilly skrev i brev jag fick. Mina bröder Olov och Lars var 5-6 år då. Eftersom militärerna hade hästar i Västerbacken smet de gärna dit, pappa hyrde ut stora ladan till stall. Mamma Lilly skriver: "Kr. himmelfärdsdag 1944, när jag letade efter pojkarna fann jag dem Västerbacken. Där var uppställning av alla mannar och löjtnant Brodén höll tal. Vilka står där i första ledet om inte Olov, Lars och Karl Einar Hillman."

På vår vind och i de stora garderoberna förvarade både befäl och mannar sina privata kläder i resväskor. Ett par befäl hyrde ett av våra rum och när jag var hemifrån lånade en kock rum och säng för 2 kronor natten, bara han fick ligga i en riktig säng. Ibland hade befälen kaffe med sig in till mamma för att hon skulle koka. De fick sedan sitta inne i salen och dricka kaffe med dopp.

Mamma berättar i ett brev att en dag när alla skulle byta kläder blev det ett väldigt regnväder. De fick då hålla till i missionshusets lilla sal. Det blev trångt och fullt med mannar och hela trappen upp till vaktmästare Jonsson blev helt blockerad. De kom varken in eller ut efter vatten, mannarna fick langa.

I min lekstuga, som varit ett grishus, hyrde militären in kaminer och kaminrör. Ovanför dörren hade jag målat namnet "Glädjekulla", förmodligen ett ovanligt namn i de militära hyreskontrakten. Dassarna var en sak för sig. Där fanns för både Qvinnor och män. Vi hade lås på vårt privata, dit gick man inte ensam på kvällen, då gjorde vi sällskap både mormor, mamma och jag.

Ett befäl, som jag minns, var mycket mån om vapnen, mannarna fick ligga ute i tält,

kulsprutorna däremot ställdes upp i missionshuset. Oljefläckarna på trägolvet i stora salen gick aldrig att skura bort, hur vi än gned. Det påminde oss i många år om vad som stått där.

Hilles hemvärnschef Gunnar Forssten med många av sina mannar vid skjutbanan i Björke 1945.

Vi flickor gick inte ut ensamma på byn när militären var här, då kunde man bli illa sedd. Men dessemellan sjöng vi "Lili Marleen". Det var mycket kalla vintrar, alla som kunde stickade till militären, särskilt ansiktsskydd.

Några enstaka flyktingar kom från Norge, från Finland evakuerades många barn som togs emot i svenska hem. Vi var ju i alla fall utanför kriget och vi som var unga ville leva ett någorlunda normalt liv.

Alla lyssnade på radion. Vi hörde om kriget varje dag, om fartyg som gick i konvoj och en del som torpederades. Många svenska män blev inkallade och fler och fler kvinnor tog manliga arbeten, allting i samhället måste fungera trots allt. Kupongsystemet var ett bekymmer för sig. Någon sa: "Förr hade man en väska att bära varorna i och pengar i portmonnän, nu har vi en väska för kupongerna och det lilla vi får går ner i portmonnän".

Men allt har ett slut och 1945 minns jag den dagen i Uppsala, när hela luften var full av konfetti. Alla hurrade och skrek av glädje att kriget var slut. Fast det tog några år innan efterdyningarna lagt sig. Gengasbilarna fick rulla ännu ett tag och kuponger på kaffe, bananer och en del annat drogs vi med länge.

[Hillebygden, Nr. 1, 2010]